

В І Д Г У К

**офіційного опонента Васильєвої Дарини Володимирівни
на дисертаційне дослідження Фесенко Ганни Анатоліївни
«Підготовка майбутніх учителів математики до підвищення фінансової
грамотності учнів профільної школи», подане на здобуття наукового
ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Актуальність теми виконаної роботи. Зміна ролі людини у сучасному світі та нові вимоги до кваліфікації педагогічних працівників потребують вдосконалення змісту вищої освіти і організації навчально-виховного процесу в педагогічних університетах. Випускники педагогічних університетів мають бути готові працювати в сучасних умовах функціонування загальноосвітніх навчальних закладів, що визначаються Концепцією нової української школи.

Сучасний світ складний, а тому в школі учням бажано не тільки засвоїти певний обсяг знань, а й навчитися користуватися ними, тобто сформувати життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, подальшому навчанні та професійній діяльності. Для тих, хто бажає мати успіх у сучасному суспільстві, приймати обґрунтовані фінансові рішення та бути успішним громадянином важливим інструментом є фінансова грамотність. Саме тому у сучасній школі запроваджено компетентнісний підхід і до 10 ключових компетентностей віднесено «Ініціативність і підприємливість», що, крім іншого, включає: уміння раціонально вести себе як споживач, ефективно використовувати індивідуальні заощадження, приймати доцільні рішення у сфері зайнятості, фінансів тощо. Усе це вказує на необхідність підготовки майбутнього вчителя до впровадження компетентнісного підходу до навчання математики в школі, зокрема до формування в учнів фінансової грамотності.

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні здійснюються конкретні кроки для реалізації національної стратегії щодо підвищення фінансової грамотності населення через розроблення та практичне впровадження державних ініціатив: Державна програма «Стратегія реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012 – 2017 рр., відповідно до якого було введено експериментальний навчальний курс «Фінансова грамотність»; Наказ МОН від 24.03.2016 р. №324 «Науково-методичні засади впровадження фінансової грамотності в навчально-виховний процес навчальних закладів» на 2012 – 2019 роки; Закон України «Про освіту» (2017 р.) та інші.

Усе більше країн переконуються у значимості розвитку і формування фінансової грамотності в дітей шкільного віку, а тому впроваджують національні стратегії в області фінансової освіти. Громадяни, які неефективно розпоряджаються своїми фінансовими зобов'язаннями, стають незахищеними перед обличчям фінансових криз. Це загрожує стабільності фінансової системи як на національному, так і на міжнародному рівні. Саме тому проблема низького рівня фінансової освіченості населення є нагальною і потребує вирішення.

Отже, тема дисертації є безсумнівно актуальною і спрямована на розв'язання реальних потреб сучасної освіти.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до фундаментальної теми «Сучасні технології підготовки майбутніх менеджерів освітньої сфери в контексті єдиного європейського простору» (номер державної реєстрації 112U001438) згідно з тематичним планом наукових досліджень Херсонського державного університету. Тематика дослідження відповідає державній програмі, затвердженій Кабінетом Міністрів України «Стратегія реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012 – 2017 рр.» (протокол № 867-р від 31.10.2012 р.).

Тему дисертаційної роботи затверджено Вченою радою Херсонського державного університету (протокол № 5 від 25.01.2016 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 5 від 23.06.2016 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується: теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дослідження; застосуванням комплексу методів педагогічного дослідження, адекватних його предмету, меті та завданням; різнобічною апробацією основних положень дисертації; статистичними результатами педагогічного експерименту та впровадженням компонентів методики реалізації дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи.

Кількість публікацій (загалом опубліковано 28 наукових праць, серед яких: 2 авторські навчальні програми спецкурсів, 8 статей у наукових фахових виданнях України, 3 статті у міжнародних наукових фахових виданнях, 15 статей у матеріалах науково-практичних конференцій) і достатня апробація результатів дослідження свідчать про суттєвий особистий внесок автора дослідження у розвиток професійної освіти.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації. У своїй сукупності найбільш істотні наукові результати, які містяться в

дисертації, відбивають рівень її наукової новизни і теоретичної значущості. Автором вперше науково обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи, в основу якої покладено системний, компетентнісний, особистісно-діяльнісний, контекстний, адаптивний підходи.

Визначено і теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови реалізації дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи, які забезпечують вплив на компоненти їх готовності.

Виділено поетапність реалізації структурно-функціональної моделі підготовки майбутнього вчителя математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи, визначено структурні блоки (нормативний, цільовий, методологічний, змістовий, технологічний та блок.

Уточнено і конкретизовано структуру і зміст поняття «фінансова грамотність майбутнього вчителя математики», а також критерії, показники і рівні сформованості всіх її компонентів.

Значення для науки і практики отриманих результатів. Робота Г. А. Фесенко містить нові, раніше не захищені наукові положення. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти впроваджено структурно-функціональну модель професійної підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи; розроблено та впроваджено навчально-методичні комплекси спецкурсів «Основи фінансової математики» та «Основи фінансової грамотності», які включають конспекти лекцій, завдання для практичних занять, а також завдання для самостійної роботи студентів і контролю її результатів. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані для розробки навчальних програм, навчальних і навчально-методичних посібників, навчально-методичних комплексів для професійної підготовки майбутніх учителів математики, орієнтованої на фінансову підготовку учнів профільної школи.

Результати та основні положення дослідження впроваджено в освітній процес: Херсонського державного університету (довідка №15-31/902 від 25.05.2018 р.); Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 01-10/1176 від 27.12.2017 р.); Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (довідка № 01-27/6093 від 27.12.2017 р.);

Державного вищого навчального закладу «Криворізький державний педагогічний університет (КДПУ)» (довідка №09/1-03/3 від 03.01.2018 р.); Рівненського державного гуманітарного університету (довідка №266 від 29.12.2017 р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Оцінюючи роботу Г. А. Фесенко з позиції відповідності методологічним вимогам, підкреслимо цілісність і доцільність її структури, логічність організації, адекватність методів і засобів наукового пошуку поставленій меті. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі з достатньою повнотою обґрунтовано важливість даної проблеми для теорії і практики навчання майбутніх учителів. Ґрунтуючись на проведеному аналізі наукової літератури з проблеми дослідження, автором адекватно визначено науковий апарат дисертаційної роботи (мета, об'єкт, предмет), коректно описано його методологічні й теоретичні засади, висвітлено наукову новизну і практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі **«Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи»** на основі аналізу наукової літератури з досліджуваної проблеми обґрунтовано, що поняття «фінансова грамотність» є предметом педагогічного дослідження; розкрито особливості підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи, визначено методологічні засади підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів таких шкіл. На основі аналізу тлумачень понять «грамотність» і «фінансова грамотність» здобувач робить обґрунтований висновок про те, що в структурі останнього виділяють три компоненти (знання, вміння і ставлення) і пропонує проектувати процес підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи та діагностування результатів навчання студентів доцільно будувати з урахуванням зазначених компонентів.

У другому розділі **«Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільних класів та організаційно-педагогічні умови її реалізації у закладах вищої педагогічної освіти»** наведені результати моделювання дидактичної системи підготовки майбутніх учителів математики до здійснення фінансового виховання учнів старшої школи в умовах профільного навчання, визначено змістовий компонент дидактичної системи

навчання студентів основ фінансової грамотності, який передбачає розширення змісту їх професійної підготовки за рахунок введення спецкурсів: «Основи фінансової грамотності» (призначеного для студентів рівня підготовки «бакалавр») і «Основи фінансової математики» (призначеного для студентів рівня підготовки «магістр»).

Визначено умови, за яких застосування моделі навчання майбутніх учителів математики основам фінансової діяльності спроможне позитивно впливати на результати їхньої підготовки до майбутньої професійної діяльності.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи»** описано зміст і організацію педагогічного експерименту, наведено результати експериментального навчання, здійснено експертну оцінку запропонованої методичної системи та її складових.

З урахуванням праць науковців щодо організації педагогічного експерименту автором виділено 3 етапи експериментальної роботи з упровадження структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи (констатувальний, пошуковий, формувальний).

Відповідно до обраного критеріально-рівневого апарату визначено розподіли студентів у групах, включених до експерименту, за рівнями сформованості обраних показників, визначено зміни, що в них відбулися внаслідок впровадження в експериментальних групах запропонованої методичної системи. Висновки відповідають поставленим завданням і підкріплені результатами теоретичного аналізу наукових праць та педагогічного експерименту.

На підставі зазначеного вище вважаємо, що дисертація є завершеним, самостійним дослідженням, має чітку та логічну структуру. Теоретичні та практичні наукові результати, отримані дисертантом, мають важливе значення для системи професійної освіти в Україні і можуть бути використані для подальших досліджень з теорії та практики професійної освіти.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. У цілому позитивно оцінюючи зміст кандидатської дисертації, наукове і практичне значення отриманих результатів слід відмітити ряд дискусійних положень і зауважень до роботи, а також висловити окремі побажання.

1. Значне місце у дослідженні відводиться визначенню та обґрунтуванню організаційно-педагогічних умов реалізації структурно-

функціональної моделі професійної підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи. На нашу думку, деякі з умов (наприклад застосування ІКТ та новітніх технологій навчання) є невід'ємним компонентом сучасної системи освіти (безвідносно до формування фінансової грамотності), а тому їх не доцільно відносити до педагогічних умов підготовки майбутніх учителів математики саме до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи.

2. Підтримуємо думку автора про те, що потенціал математики, як інструментальної бази для здійснення фінансових операцій і розуміння їх можливих переваг для подальшого життя, не використовується в повній мірі. У той же час автор у підготовці майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів надає перевагу не математичним дисциплінам, що традиційно вивчають учителі математики (математичний аналіз, теорія ймовірностей, елементарна математика, методика навчання математики), а спеціально створеним - «Основи фінансової грамотності» і «Основи фінансової математики». В умовах зменшення аудиторних годин такий підхід не завжди є прийнятним.

3. Дискусійними є окремі твердження дисертантки стосовно реалізації компетентнісного підходу до навчання у вищій та середній школі, зокрема у відображенні його в навчальних планах і програмах та у розумінні вчителями, студентами і викладачами. Компетентнісний підхід вже не один рік є нормативним і проходить червоною ниткою через усі навчальні програми як у середній так і вищій школі. А підручники математики для 5 – 11 класів містять значну кількість задач, спрямованих на формування в учнів фінансової грамотності.

4. Дисертація суттєво виграла б, якби автор подала конкретні рекомендації щодо реалізації міжпредметних зав'язків між окремими дисциплінами у процесі підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів.

Зазначені недоліки дисертації не зменшують теоретичної та практичної значущості роботи. Рукопис є цілком завершеним та самостійним дослідженням, результати якого можна рекомендувати до використання в навчальному процесі закладів професійної освіти та закладів вищої педагогічної освіти.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації. Структурна будова, зміст, науковий апарат, результати роботи, основні висновки, що подані в авторефераті відповідають та відображають основні положення дисертації.

ВИСНОВКИ

Докладне ознайомлення з дисертаційною роботою, публікаціями та тезами конференцій дозволяють дійти висновку, що дослідження Ганни Анатоліївни Фесенко є самостійною завершеною працею, містить нові науково обґрунтовані результати в галузі професійної освіти, які в сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему підвищення якості професійної освіти майбутніх учителів математики та їх підготовки до підвищення фінансової грамотності учнів.

Позитивно оцінюючи одержані наукові результати дослідження та їх експериментальної перевірки, вважаємо, що дисертація «Підготовка майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи» і автореферат за своїм змістом, теоретичним обґрунтуванням, новизною наукових результатів, ступенем впровадження у практику відповідають паспорту спеціальності і вимогам положенням пп. 9, 10, 12, 13, 14 “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор, Ганна Анатоліївна Фесенко, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу математичної та інформатичної освіти
Інституту педагогіки НАПН України

 Д. В. Васильєва

Васильєвої Д.В.
Відділ кадрів